

МОРАЛНЕ ВРЕДНОСТИ, МИГРАЦИЈЕ И ТЕРОРИЗАМ¹

Мина ЗИРОЈЕВИЋ*

У овом раду ауторка је покушала да разграничи појмове и међусобну зависност глобализације, миграција и тероризма. У време када се потенцира једнакост у родном, полном и сексуалном смислу нараста неједнакост у економском, социјалном и друштвеном статусу. Људи постају "нелегални" а социјални и економски мигранти аутоматски постају државни непријатељи.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: једнакост; статус; глобализација; тероризам и миграције

Последњу деценију XX века обележиле су радикалне и разноврсне промене глобалног безбедносног амбијента. Током ове деценије зачете су дубинске промене које већ сад пресудно одређују економску, социјалну, политичку и безбедносну конфигурацију светске заједнице. Увелико су почеле да пристижу и прве последице ових промена. Уз остало, измењена је и проширена листа безбедносних изазова, ризика и претњи. Упоредо се мењају њихова природа, садржај, појавни облици и домети. На сцену су ступили и нови носиоци угрожавања појединачне, регионалне и глобалне безбедности. Израстају, исто тако, и нови – појединачни, заједнички и/или колективни – актери достизања и очувања безбедности.

Период од краја хладног рата, довео је до еволуције једне нове структуре међународних односа, која је сама по себи у великој мери "неконвенционална".

Данас су главне претње међународном миру и стабилности сасвим различите него у време хладног рата, и оне се углавном састоје од оних елемената који би у претходној ери међународних односа били сматрани "конвенционалним", мада алтернативним претњама безбедности. Ове претње су "конвенционалне" само по критеријуму оружја које се употребљава, али су алтернативне јер је на њих тешко одговорити класичним војним методама. Пошто је у време хладноратовске

¹ Рад представља део научног и истраживачког ангажовања истраживача на пројекту "Српско и европско право - упоређивање и усаглашавање". Пројекат број 179031. које финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја РС, а реализује се у Институту за упоредно право у периоду од 2011-2014.

* Научни сарадник Института за упоредно право у Београду, e-mail:mina.zirojevic@gmail.com.

конфронтиације готово једини критеријум за разликовање претњи безбедности била природа оружја које оне укључују, и сам класични рат је могао бити конвенционалан (уколико је вођен класичним оружјем, без употребе оружја за масовно уништавање, пре свега нуклеарног), или пак нуклеарни.

Данашње разликовање између класичног и алтернативног модела сукоба и претњи безбедности шире посматрано заснива се на више различитих критеријума, укључујући тип сукобљених актера (државу или различите недржавне актере), територијалну димензију (унутрашњи или спољашњи сукоб), правну природу сукоба (класични рат две суверене државе с једне стране, или рат неформалних група против државе, с друге стране истог спектра). Стога је савремена слика појмова безбедности и небезбедности неупоредиво слојевитија и богатија од оне која је обележавало праксу, али и велики део теорије, током хладноратовског доба међународних односа. Не треба подсећати да је период хладног рата великим делом одређивао и теоријско мишљење о безбедности.

Према листама приоритета које периодично формулишу велике међународне организације, пре свега УН и ЕУ, може се видети да су данас сукоби у којима бар једна страна није држава, већ нека организована група унутар суверено установљених и признатих граница, доминантне претње безбедности. Другим речима, са растућом међународном интеграцијом кроз пораст мултилатерализма у решавању међународних питања (и, самим тим, кроз смањивање вероватноће избијања традиционалних ратова једне суверене државе против друге), порасла је пропорционална вероватноћа да ће управо алтернативни сукоби у односу на традиционално ратовање суверених држава бити најчешћа претња безбедности. Таквих етничких сукоба, унутрашњих немира, терористичких покрета и сличних претњи безбедности било је и у време хладног рата, али су они били у сенци претње од глобалне, а ипак одлучујуће билатералне, свеуништавајуће конфронтиације суперсила. Одласком те претње, пажња теоретичара, али и практичара безбедности се усмерила на остале сукобе, а истовремено је порастао и волумен тих алтернативних сукоба, јер је један њихов део био под контролом управо захваљујући равнотежи глобалних интереса суперсила.

Историјски је доказано да је у двадесетом веку у развијеним демократским државама настала већина облика тероризма, било из крајњег левог крила, крајњег десног крила терористичких организација, или етнонационалистичких групација. Однос између демократије и тероризма крајње је комплексан, па би било поједностављено закључивање да би развој демократије у исламском свету довео до смањења или нестанка тероризма. Штавише, историја доказује да је у протеклом периоду било у арапским демократским земљама више терористичких активности него у онима с другим типовима владања. Тероризам не настаје искључиво на сиромаштву, већ је потребно нагласити опасност у којој се налазе многе државе у развоју, јер је у њима омогућена лакша веза између тероризма и организованог криминала, услед слабо развијене, корупције снажније изложене администрације, а понегде и великих простора које централне власти не могу трајно надзирати, а некима и тешко или никако приступити.

У условима кад становништво постаје фрустрирано и незадовољно владином немоћи да им помогне у низу егзистенцијалних проблема, људи се лакше могу окренути против суверене државе и прихватити мање-више организоване групе. Такви притисци фрагментирања, уситњавања, узимају разне облике, а један од њих је

и талас безакоња — тероризма. Уз то, у таквим условима део незадовољних потиче из екстремне идеологије, као оне које пристају уз радикалне и нетолерантне фундаменталистичке верске групе, чији је изазов тзв. социјално блаженство, склад, а које се често у оквиру своје борбе одлучују и на терористичке активности.² Насиље само подстиче ново насиље, а тероризам немоћних и сиромашних не искорењује се ни новим светским "дугим ратом" (War without End).³ Етички прихватљив избор борбе против тероризма јесте избор само морално допуштеним средствима. Притом се поставља питање етичко прихватљивог критеријума избора морално допуштених средстава и ко га одређује. Не можемо избећи коришћење силе и моћи у околностима борбе против тероризма, али не смемо заборавити да моћ без правде води у насиље и тиранију, а правде без моћи нема, *ius ex injuria non oritur* (правда се не темељи на неправди). Превладавање тероризма могуће је променом политике која није супротна истинским демократским вредностима, осудом и подстицањем осуде екстремистичких тумачења религија, рецепцијом и подстицањем светског етоса, без обзира на расну, националну, културну и религијску припадност, поспешивањем дијалога међу сукобљеним странама, те превладавањем сиромаштва.⁴

МИГРАЦИЈЕ И ГЛОБАЛИЗАЦИЈА

Миграције, легалне или нелегалне, су постојеле још у време номада када се народ селио од пашњака до пашњака у потрази за храном и склоништем. Приоритети су се мењали како су ницале прве насеобине; људи су се селили како би створили боље услове за себе и своју породицу, избегли дискриминацију или се спојили са својим породицама.

Данас, када се слобода кретања сматра основним људским правом стотине милиона људи су у сталном покрету – због економије, безбедности, социјалних потреба – и овај број се повећава. Са друге стране, у деценијама највећег инсистирања на поштовању људских права, слободно кретање је забрањено и милиони јуди су дискриминисани.

Почнимо ипак од почетка. Од вредности које су биле основ интеграције и опасности која их је спојила.

Вековима, Европа је значила свет окружен Медитераном или "Нашим морем", *Mare Nostrum*, како су га Римљани звали и укључивала је Северну Африку. У раним годинама V века, у време Св. Августина који је живео у Алжиру, Северна Африка је била неодојиви центар Хришћанства. Међутим, Ислам брзо напредује током VII и VIII века и практично гаси хришћанство у Северној Африци, делећи медитерански регион у две цивилизацијске половине са "Средњим морем" (eng. "Middle Sea") као чврстом границом, а не више уједињујућим фактором. Од тада, као што је лепо уочио шпански филозоф Хозе Ортега и Гасет (José Ortega y Gasset) "сва европска историја се може представити као велики покрет народа ка северу".⁵

² Види о томе: Daniele Archibugi, *Terrorism and Cosmopolitanism*, Rome, 2001, pp. 5–7.

³ Доктрина "дугог рата" је термин Бушове администрације из 2006. године, уједно и наслов књиге Мајкла Клара: Michael T. Klare, *War without End*, Alfred A. Knopf, New York, 1972.

⁴ Мина Зиројевић, *Тероризам – међународни поглед*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2015.

⁵ José Ortega y Gasset, *La rebelión de las masas* (1929).

Након распада Римског царства, мигранти са севера, Германи, (Готи, Вандали, Франци, Ломбарди) полако кују темеље Западне цивилизације, коју ће чак неколико векова касније бити надограђена класичним наслеђем Грчке и Рима. Многи историчари сматрају да се овакав развој европског система вредности догодио управо из разлога подељености Медитеранског света, слабљања римског царства и доласка племена са севера. Да Ислам тада није поделио свет, вредности хришћанског система би можда имале другачији развој.

Ислам није само географски утицао на развој Европе. Уједињена Европа у овом смислу није тековина данашњице. Европа се доласком Ислама на њене границе уједињује и у крсташким ратовима на основу вере и супротстављања Исламу.⁶ Идентитет Европе, другим речима, грађен је на осећају супериорности у односу на арапски свет, поготово после Наполеоновог освајања Блиског истока.⁷ Тек после овог освајања научници се отворено сусрећу са богатом исламском цивилизацијом као другачијом, необичном, пуном архитектонских лепота, али и даље је посматрајући кроз призму инфериорности.

У време колонијалне и постколонијалне ере миграције повезују Северну Африку и Левант са Европом. Људска права се развијају брже у Европи која и даље може да без бојазни посматра са пиједестала арапски свет, јер услед великог броја строгих, полицијских држава које се развијају у то време поготово у Леванту, значајне миграције су немогуће и Европа је сигурна.

Ислам данас покушава да поништи оно што је раније урађено. Тероризам и миграције уједињују медитерански регион, укључујући Северну Африку и Левант са Европом. Значајне миграције које су постојале раније (Словени, Мађари) су допринели стварању европског система јер су убрзо по доласку примиле хришћанство и упоредо са другима градили систем. Током Хладног рата велики број Алжираца је емигрирало у Француску, Турци и Курди су се преселили у Немачку, али нису се асимилovali те представљају зачетнике миграције која још траје.

Данас, стотине хиљада муслимана који немају жељу да се асимилију ни на који начин, долазе у Европу у време, најблаже речено, економске стагнације, и прете да поткопају и онако крхки социјални мир. У свету када са једне стране имамо јачање индивидуализма до крајњих граница, нестанка религије, националности, језика, појављује се Ислам као један, доминантан уједињујући фактор за велики део света који сада прелази границе. Европа одговара, по мени, погрешно, и јача екстремну десницу без реконструкције основа којима једно друштво ипак мора да има.

Страх од тероризма али и од непознатог јача десницу у европским земљама. Са друге стране, имамо велики број младих људи којима треба упориште, вредности и признање које имају у вери. Велики број младих људи прелази у ислам из неких других деноминација.

Иако европске елите већ деценијама користе идеалистички реторику како би се порекла вредност и снага религије и националности, сматрам да су то управо снаге које пружају Европи осећај унутрашње кохезије.

Све ово наравно није изговор за повлачењем у национализам. Културни пуритизам који се наизглед тражи у светлу великог прилива избеглица је немогућ у

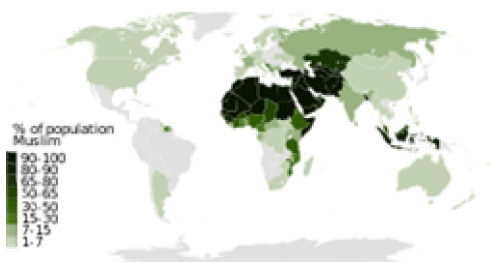
⁶ Видети: Hay Denys, 1957, *Europe: The Emergence of an Idea*,

⁷ Видети: Said Edward, *Orientalism*.

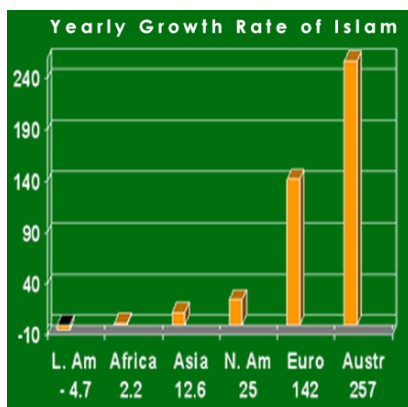
свету повећане људске интеракције. Као у што у 19. веку није било повратка у феудализам тако би и данас повратак левој или пак десној политичкој оријентацији било бесмислено.

Данас, преко 40 милиона људи је у покрету. Број људи који су дошли до Европе углавном из Сирије, Либана, Авганистана је између 500 000 и милион. Асимилација по моделу Америке, Аустралије и Канаде је немогућа због јасних другачијих услова (не желе асимилацију, осећају се одбачени, имају јаку подршку у земљама примаоцима). Мора се смислити други пут који полако настаје у Европи.

Бесмислено инсистирање на индивидуализму нас доводи до стања које најлакше можемо описати као "маса". И поново ако се вратимо на Ортегу, "стриктно говорећи, маса, као психолошка ствар, може се дефинисати без чекања да се појединац појави у маси. У присуству једног појединца можемо одлучити да ли је маса или не. Маса је све оно што не одређује никакву вредност на себи – добру или лошу – али се осећа као свако и због тога није забринут. У ствари је сасвим срећан да се осећа као свако".⁸ У Европи која све вредности заснива на новцу, морал на Великом брату, се ствара критична маса незадовољних младих људи која ће спас тражити у Исламу и радикализовати се све више.

Слика 1. Муслимани у свету у процентима (Извор: Pew Research Center, https://en.wikipedia.org/wiki/Pew_Research_Center, 2014).

Слика 2. Годишњи раст Ислама, Извор: www.isgoc.com

⁸ https://en.wikiquote.org/wiki/Jos%C3%A9_Ortega_y_Gasset#The_Revolt_of_the_Masses_.281929.29.

Све то можемо приказати и кроз начине решавања мигрантске кризе од стране ЕУ. Један део земаља проблем решава појачавањем војног одговора (Мађарска), док други, већи део земаља проблем решава новцем. Европска комисија је од маја до септембра 2015. Повећала ресурсе за решавање проблема миграната са 4,6 на 9,5 милијарди евра. Поред тога, Европска комисија је најавила давање 100 милиона евра као хитну помоћ највише погођеним земљама чланицама ЕУ, и 600 милиона евра додатне помоћи надлежним европским телима у 2016, те да се још 300 милиона евра дода у ЕУ фонд за хуманитарну помоћ у 2016. години, као и да се у 2015. дâ додатних 200 милиона евра организацијама као што су UNHCR и WFP. Такође је одлучено да се додатне финансијске ињекције убризгају земљама у које су се избеглице масовно слиле, као што су Либан и Јордан, како би што мање избеглица напуштало те земље и кретало ка Европи. Закључено је и да Унија треба да повећа напоре на стабилизацији оних афричких земаља које су главни извор миграција.

Истовремено, притисак на Сирију не престаје и тај проблем разарања држава се и не помиње као проблем. Новац се даје за смештај избеглица, а не и за планирање даљих корака.

НАЈАВА РЕШЕЊА

Иако ситуација у свету не изгледа оптимистично, ипак можемо видети да светло постоји. У Русији данас видимо да се идеје који су били замагљене комунизмом сада враћају. Идеје верског и политичког филозофа Ивана Иљина, Владимира Соловјева, Николаја Берђајева, и Александра Солжењичина, Једна од главних Иљинових идеја је да људи морају да разумеју законе да би прихватили друштвени поредак. Савремени ултра-либерализам и ултра-капитализам који хватају корен у САД за Иљина би били сигнал за апокалипсу. Он је веровао да људи никада не могу да се идентификују са системом, под неким обликом круте демократије. Он је био монархиста и веровао да монархија тежи да уједини људе и да они у њој могу да на себе гледају као "породицу". Руски мислиоци стоје на супротној стани од Џорџа Сороса, Дејвида Рокефелера, и Јакоба Ротшилда. Начини којима смо "премошћавали проблеме", пребацивање дугова, штампање новца, бескрајна потрага за јефтином рандом снагом више не показују резултате већ су само део проблема. Као што је Пол Крег Робертс објавио ушли смо у "пљачкашку фазу капитализма", јер су се у ситуацији привредног застоја велике банке и глобалне корпорације користиле све како би имале добит.⁹

ПРОШИРЕЊЕ ДИЈАЛОГА

Џесика Штерн, у својој књизи правилно инсистира на препознавању проблема и његовом решавању из корена. "(Т)ребамо признати да неке од вриједности по којима су Американци (али и западне земље, прим. аут.) познати и извозе их у свијет, укључују неуморни конзумеризам, атомизовано друштво, интерпретацију слободе без правила и одговорности, те глорификацију вулгарности и насиља на филму и у глазби".¹⁰ Осуда ширења таквих вредности, не само у оквиру арапског свијета је

⁹ <http://journal-neo.org/2016/06/14/what-if-vladimir-putin-does-know-a-third-way-for-society/>.

¹⁰ Jessica Stern, Terorizam u ime Boga: zašto ubijaju vjerski militanti, op. cit., str. 308.

разумљива, докле год не укључује оружаном насиље. Али и потенцирање на глобализацији свих вредности је такође штетно. Решење сукоба јесте Према Беку (Урлих Бек), у политика обликовања. "(П)олитика која правила не само проводи него их и мијења, политика која није само политика политичара, него и политика друштва, не само политика силе (...) него и политика обликовања, умијеће политике. То се може показати на свим ралинама, у свим темама, посебно у вањској и војној политици".¹¹

Дијалог, у проналажењу политичког решења, међу сукобљеним странама подразумева језик као средство комуникације као и саму, отворено и искрену, комуникацију између људи. Услов за то јесте и стање атараксије — стање душевног мира као идеала мудрих људи. Атараксија је код стоика идеал мудраца који то стање остварују кад се уздигну изнад свих афеката. У разговорима међутим долази до интеракције у којој се исказују различити појединачни, групни, групни–политички, државни, културни и други интереси. Раније се предност давала процесима консензусног споразумевања, а запостављали су се конфликтни процеси. Сада према Францу Врегу (France Vreg), парадигма нове комуникацијске интеракције "(...) темељи се на претпоставци да је комуницирање облик стратешке интеракције која садржи два противречна процеса: процес приближавања, коњункцију двију личности, двају идентитета као и процес удаљавања, дисјункцију двију личности, односно чување идентитета, властитог интереса и надмоћи".¹²

У интеркултуралној комуникацији реч је о "сустретању" култура с различитом повијесном и културном традицијом, с различитим облицима цивилизација и ступњевима социоекономске и технолошке развијености".¹³ Свакодневна стварност показује нам да, најчешће, није реч о мирном сусрету култура, него о "суочавању", "удаљавању" и "судару" две или више култура, две или више националних, верских, идеолошких идентитета. "Интеркултурно комуницирање је", подсећа Врег, "способност, кретања кроз културне препреке".¹⁴ Човек западне културе често исказује својеврсни културални нарцизам и не показује довољан интерес за упознавањем са вредностима других култура. Напротив, он често некритички прихвата доктрину о "сукобу цивилизација" поделу светске популације, рецимо Самјуела Хантингтона (Samuel Huntington), на "западни", "исламски", "хиндуистички", "будистички" свет или Херелову (Georg Wilhelm Friedrich Hegel) на "историјске" и "неисторијске" народе. Плурализам култура, језика и права на достојанствен живот, нужне су претпоставке правде и истине. А борба за истину и правду јесте и конкретно преузимање одговорности. Према теорији социјалне комуникације Јиргена Хабермаса (Jürgen Habermas), "истина се обликује као сугласје (консензус) у једноме универзалном разговору који је, дакако, 'лишен моћи'".¹⁵

Социјални додори, у свакој па и у интеркултурној комуникацији, утичу на изградњу поверења, на превладавање предрасуда и сузбијају агресивност. Игнорисање правде, објективне истине, толеранције, дијалога, пристанак је на искључивост и сукоб, на стабилну равнотежу тероризама, радикалном деструкцијом

¹¹ Ulrich Beck, Pronalaženje političkoga: prilog teoriji refleksivne modernizacije, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2001, str. 25.

¹² France Vreg, Humana komunikologija: etiološki vidici komuniciranja, ponašanja, djelovanja i opstanka živih bića, Nonacom i Hrvatsko komunikološko društvo, Zagreb, 1998, str.18.

¹³ Ibid., str. 81.

¹⁴ Ibid., str. 83.

¹⁵ Alois Halder, Filozofijski rječnik, Naklada Jurčić, Zagreb, 2002, str. 132.

и осветом једнаком или већом смрти — пристанак на прочишћење света терором, на "победе" које никоме не доносе добро. Такве победе морале би да посраме победнике, што би представљало *modus vivendi* за наставак насиља.

ЗАКЉУЧАК

И долазимо до питања како заменити Рим? Мора се признати да је Рим имао у време мањих манипулативних техника, велику способност да управља огромним мултиетничким просторима и креира различита решења која су дуго функционисала.

Европа сада мора наћи неки други начин да динамички угради надолazeћи свет ислама без разблаживања свог система и вредности, али и направити поново систем у коме индивидуална права нису више на врху хијерархије потреба. Треба се поново вратити на правац универзалних вредности, како би се попунила празнина. Наравно све то без повратка у груби, празни национализам.

MORAL VALUES, MIGRATIONS AND TERRORISM

In this paper the author has tried to break down the concepts and the interrelationship of globalization, migration and terrorism. At a time when equality is emphasized in every way, gender and sexual inequality grows in terms of economic, social and social status. People become "illegal", the social and economic migrants automatically become enemies of the state.

KEY WORDS: *equality; status; globalization; terrorism and migration*

МИГРАЦИЈЕ СТАНОВНИШТВА ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ И НЕКЕ ЊЕНЕ ДЕТЕРМИНАНТЕ – ПРИМЕР ОПШТИНЕ ЛАЈКОВАЦ

Сретен М. ЈЕЛИЋ*
Милица Д. ВАСИЋ*

Тема овог рада су миграције становништва која као појава прати многе народе и исписује њихову историју. Циљ рада је приказивање миграција на примеру локалне заједнице, миграције локалног становништва као и повезивање са актуелном темом миграција светског становништва популарно названим азилантима. Теме које се обрађују у раду односе се на миграције у оквиру локалне заједнице пример општине Лајковац, приказивање резултата добијених анкетом спроведеном на наведеној општини и осврт на искуство са азилантима и њиховим боравком у једном од села општине Лајковац – Боговађи. Наша земља се нашла као пролазна дестинација овим миграционим групама људи. Веома је важна детерминанта сваког друштва мобилност становништва у оквиру земље или ван њених граница. Проблем унутрашњих миграција присутан је константно, због чега долази до депопулације одређених подручја и пренасељености других подручја. Веома су важне детерминанте које до тога доводе и фактори који доприносе.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: миграције; локална заједница; истраживање; Лајковац

1. ОПШТИНА ЛАЈКОВАЦ КАО ПРИМЕР ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ У ПОГЛЕДУ МИГРАЦИЈА

Општина Лајковац налази се у Колубарском округу у Западној Србији. Варошица Лајковац настаје, и под тим именом и остаје до данас, са проласком првог воза кроз тај простор. Чувени воз "Ђира" је давне 1908. године прошао колосеком кроз Лајковац. Често су је називали "Југославија у малом". Дан општине је 16. септембар, којим се обележава дан када је 1908. године први воз прошао кроз Лајковац.

* Пољопривредни факултет, професор, e-mail: sjelic@agrif.bg.ac.rs

* Пољопривредни факултет, докторанд, e-mail: milicavasicagrif@gmail.com

Припада граду Ваљеву, а територијално је чини варошица Лајковац, некада давно звана Влајковац, и 18 околних села: Јабучје, Врачевић, село Лајковац, Бајевац, Рубибреза, Пепељевац, Ћелије, Боговађа, Ратковац, Придворица, Непричава, Степање, Словац, Мали Борак, Стрмово, Доњи Лајковац, Скобаљ и Маркова Црква. Окружена је рекама Љиг, Колубара и Топлица, и повезана са Београдом преко Ибарске магистрале. (Миљанић, 2007: 17) Општина Лајковац се налази у долини средње Колубаре и захвата простор од 186 км². Према резултатима пописа из 2011. године, у општини живи 15.475 становника у 5.160 домаћинстава. Извори прихода су углавном мешовитог карактера, тј. од 79% становништва које живи на селу, око 65% је оних чији је извор прихода мешовитог карактера. Наиме, неко од чланова домаћинства која се баве пољопривредом има запослење у некој државној или приватној фирми. То је резултат и близине РБ "Колубара", "Елмонт", "Тамнава" и "Електродистрибуције Србије" као државних предузећа, али и доста мањих приватних предузећа. Према подацима из 2012. године просечна примања у општини Лајковац су износила 74.505,00 динара.

Табела број 1. Становништво према миграционим обележјима у општини Лајковац

Општина			Лајковац
Укупно			15475
Од рођења станује			8900
Досељено становништво	Укупно		6575
	Из Републике Србије:	Свега	5659
		Из другог насеља исте општине	1857
		Из друге општине исте области	1641
		Из друге области	2161
	Из иностранства:	Свега	913
		Из бивших земаља СФРЈ	775
		Из других земаља	138
	Непознато		3

Извор: <http://popis2011.stat.rs/>

На основу приказаних података у Табели 1. да 57,51% становништва живи у општини Лајковац од свог рођења. Досељено је 42,49% становништва, највише из друге области Републике Србије. Не треба занемарити чињеницу да је наша земља у својој прошлости прошла кроз различите ратне турбулентне периоде и да је један од разлога оволиког броја досељених заправо тај, потреба становништва за безбедношћу. Свакако, да треба у разматрање узети и детерминанту изјашњавања становништва о својој припадности и њиховим погледима на ову тему. Детерминанта која објашњава делимично висок проценат досељених јесу миграције становништва услед промена брачног статуса, где се углавном досељава женско становништво, и то из суседних области општине Лајковац.

Карактеристичне и специфичне су дневне миграције као детерминанта миграција становништва једне локалне заједнице. Дневне миграције су резултат примораности и опредељености становништва да из одређених ралога и потреба свакодневно одлази и враћа се у своје место. Ове миграције производ су удаљености радног места, удаљености образовних институција, лоцираности одређених институција од значајности за становништво и слично. Једна од група становништва која свакодневно подлеже дневним миграцијама су студенти и ученици, који због потреба образовања морају да путују у одређена места ван свог пребивалишта.

Табела 2. Дневне миграције студената и ученика из општине Лајковац

Општина	Пол	Ученици и студенти који се школују				
		Укупно	У истој области:		У другој области	У страниј држави
			У оквиру исте општине	У другој општини		
Лајковац	Укупно	1179	809	212	157	1
	М	549	412	69	67	1
	Ж	630	397	143	90	-
Градска	Укупно	72	-	41	31	-
	М	21	-	15	6	-
	Ж	51	-	26	25	-
Остала (сеоска)	Укупно	1107	809	171	126	1
	М	528	412	54	61	1
	Ж	579	397	117	65	-

Извор: <http://popis2011.stat.rs/>

Од укупног броја становника 7,62% су ученици и студенти који су носиоци дневних миграција овог типа на територији општине Лајковац. Од укупног броја ученика и студената који дневно мигрирају због потреба образовања 68,62% миграција је у оквиру исте општине и то су лица из сеоских средина која потребне образовне институције немају у својим сеоским срединама и принуђени су да путују у друга места. Када се дубље размишља о овој теми, на овај начин се ствара навика код младих људи да често мењају локације. То може бити разлог за њихове касније миграције у друга места на дужи временски период. Податак да 93,89% ученика и студената који дневно мигрирају потичу из сеоске средине још један је доказ о образовно-институционалној дискриминисаности сеоских средина, која је једна од детерминанти миграција на нивоу локалних заједница.

Оно што није укључено у дневне миграције студената и ученика, јесу миграције младих људи са задржавањем у другим општинама због образовања, где су временски интервали миграција ове популационе групе знатно дужи по пар недеља, чак и месеци. Дневне миграције ученика и студената не сматрају се проблемом друштва, већ индикатором који треба да подстакне равномернију лоцираност образовних институција без обзира да ли се ради о градској или сеоској средини.

Важна категорија друштва са аспекта становништва је активно становништво, које доприноси и ствара неку вредност. Пре свега везује се за становништво које обавља неко занимање или има одређену делатност којом се бави.

Табела 3. Дневне миграције активног становништва у општини Лајковац

Општина	Пол	Активно становништво које обавља занимање				
		Укупно	У истој области		У другој области	У страниј држави
			У оквиру исте општине	У другој општини		
Лајковац	У	3737	1179	445	2112	1
	М	2721	685	330	1705	1
	Ж	1016	494	115	407	-
Градска	У	583	67	109	407	-
	М	421	54	71	296	-
	Ж	162	13	38	111	-
Остала (сеоска)	У	3154	1112	336	1705	1
	М	2300	631	259	1409	1
	Ж	854	481	77	296	-

Извор: <http://popis2011.stat.rs/>

Уколико се посматрају миграције активног становништва долази се до закључка да је од укупног броја становника у општини Лајковац 24,14% активно становништво. Од укупно активног броја становника 56,52% обавља своје занимање у другој области, што се објашњава чињеницом да већина активног становништва општине Лајковац ради у суседној области, Београдски регион, где припада РБ "Колубара" и ЕПС Лазаревац. Опет се појављује детерминанта географске одређености, од укупног броја активног становништва које обавља занимање 84,40% носилаца миграција потиче из сеоске средине. Ту се јавља фактор лоцираности великих предузећа у градским зонама, а и чињеница да је извор прихода становника општине Лајковац мешовитог карактера, где имају свој посао у неким од оближње лоцираних предузећа и додатно се баве пољопривредом.

2. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА СПРОВЕДЕНОГ НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ ЛАЈКОВАЦ 2013. ГОДИНЕ НА ТЕМУ МИГРАЦИЈА СТАНОВНИШТВА

Приликом спровођења анкете на тему миграција анкетирано је укупно 75 лица у 5 села које припадају општини Лајковац укључујући и саму варошицу Лајковац. Села у којима је спроведена анкета обављена у 2013. години су: Пепељевац, Боговађа, Маркова Црква, Јабучје и Рубрибреза. Тема миграција постала је актуелна и отварањем прихватног центра за азиланте у месту Боговађа, о чему ће датаљније бити у даљем раду. Испитаници су изабрани случајним узорком, међу њима је било пензионера, запослених лица, студената, а неки од испитаних су и представници власти у тим местима. Поред самог попуњавања анкете са испитаницима је разговарано уопштено о животу на селу, и тако се дошло до података који су били значајни за тумачење добијених резултата и њиховог става о миграцијама. Пре свега многи од испитаника нису знали за детерминанту миграција као дневне миграције, они то тако не посматрају Код испитаника је постојала добра воља и жеља да учествују у анкети, и није било никаквих проблема. Питања су била затвореног типа, код неких питања је било могуће заокружити више понуђених одговора, као и дописати сопствени одговор. Прва питања су била везана за пол и године старости испитаника, док се други део анкете односио на ставове о миграцијама и њихово свесно или несвесно учествовање у њима.

Табела 4. Пол испитаника

Пол	Број испитаника	Учешће %
Мушки	34	45,33
Женски	41	54,67
Укупно	75	100,00

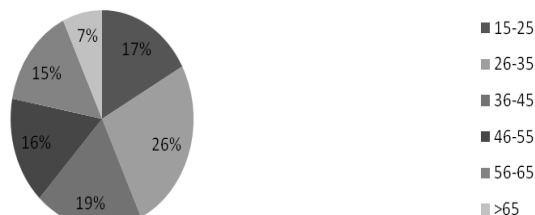
Извор: Анкета спроведена на територији општине Лајковац у периоду 2013. године на тему миграција становништва¹

На основу приказане полне структуре испитаника нешто мало више испитаника је женског пола, што није никакав репрезентативни показатељ, узевши у обзир да су испитаници бирани случајним узорком у на основу исказане воље да допринесу истраживању.

¹ Извор података је Анкета спроведена на територији општине Лајковац на тему миграција, 2013. године, и односи се на све табеле и графиконе у поглављу везаном за резултате истраживања

Графикон 1. Старосна структура испитаника

Старосна структура испитаника

Извор: Анкета спроведена на територији општине Лајковац на тему миграција, 2013. године.

На основу приказане старосне структуре испитаника може се закључити да нема доминантне старосне групе, али се издвајају испитаници старости 26-35 година са 26% учешћа, 36-45 година са 19% учешћа у анкети и најмање учешће узели су испитаници >65 година и то 7%.

Табела 5. Испитаници према миграционим обележјима

Да ли од рођења живите у истом месту?	Укупно	% учешћа
Да	28	37,33
Не, доселио/ла сам се	14	18,67
Вратио/ла сам се на породично имање	11	14,67
Дошао/ла сам због брачног партнера	22	29,33
Укупно	75	100

Извор: Анкета

Највећи проценат испитаника 37,33% живи од свог рођења у истом месту и заузима највеће учешће у испитаном узорку. 29,33% испитаника се у општину Лајковац доселило због брачног партнера, што се поистовећује са чињеницом раније наведеном да је то део миграционе досељене групе људи на овим просторима. Најмањи проценат 14,67% узимају испитаници који су се вратили на породично имање, наиме, ради се о релативно неразвијеној приградској средини и треба узети у обзир и детерминанту да је већи део испитаника из сеоских подручја. Што свакако потврђује чињеницу депопулације села и неатрактивности повратка људи у сеоске средине.

Приликом спровођења анкете 80% испитаника изнело је свој субјективни став о томе да ће се наставити тренд опадања броја становника и 70% испитаника сматра да ће се тренд миграција становништва наставити. У дубљој конверзацији са испитаницима дошло се до сазнања да је њихов великопроцентни став о миграцији као теми такав зато што људи теже оним местима где у бољи услови живота, квалитетнији животни стандард и доступност свих жељених услуга, док сматрају да је опадање броја становника неминовно јер је све већи број умрлих него рођених, све више бракова без деце, људи све више у каснијој животној доби ступају у брак и заснивају породицу и слично.

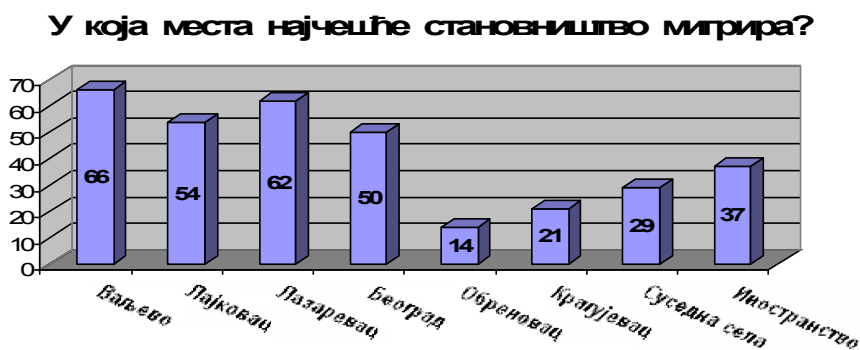
Испитаницима је приликом вршења анкете постављено питање које се односи на њихов став о разлозима због којих становништво мигрира а најчешће навођени разлози су:

- Одлазак младих на студије;
- Неадекватни услови за живот у датој средини;
- Одлазак у веће градове;
- Одлазак у иностранство;

Одлазак младих на студије се делимично уклапа у категорију дневних и повремених миграција, одлазак у веће градове резултат је тежњи становништва за бољим условима живота, проналажењем посла и преласка у активну групу становништва. Слично томе је и одлазак становништва у иностранство.

Од укупног броја испитаника 52% сматра да постоји начин да се становништво задржи у локалној заједници и да се смањи интензитет миграција, пре свега мора доћи до промене код становништва са аспекта незадовољства општим условима живота, до утицаја органа локалне заједнице и државе. Локалне заједнице су репрезентативан пример проблема миграција у оквиру државе и жариште проблема које треба решавати. Задржавањем становништва у матичним локалним заједницама решава се низ проблема који настају у већим градским срединама од пренасељености, "дивљих насеља", проблема презасићености радном снагом градских тржишта рада и слично.

Графикон 2. Места у које становништво по мишљењу испитаника најчешће мигрира из општине Лајковац

Извор: Анкета

Најчешће миграције и јесу у оквиру државе, па су испитаници сем изјашњавања о којим то местима је реч, дали и разлоге зашто баш та оближња места. Локација где становништво највише мигрира по мишљењу испитаника је град Ваљево са 66% учешћа, разлози су одлазак на посао, доста људи из ових села ради у здравству у том граду, затим студије као и средњошколско образовање. Следи град Лазаревац са 62% учешћа, велики број самих испитаника и становника општине Лајковац ради у РБ "Колубара" и свим њеним пратећим предузећима, такође раде и у Електродистрибуцији Србије, као и млади који тамо похађају гимназију, а и неколико породица

се преселило у Лазаревац услед повољних цена станова у том месту у протеклом периоду. Следи Лајковац са 54% учешћа, где деца иду од вртића до средње школе, због свих потребних установа, радних места, а и то је прво место где се може наћи све што је потребно, такође има и случајева да људи ту имају и станове. Град Београд је на четвртм месту, највише у њега мигрира младих на студије, као и оних који су отишли у потрази за послом, или дути низ година раде тамо и свакодневно путују на посао. Потом учешће од 37% узима иностранство што је продукт немогућности запослења у држави, становништво има неког у иностранству па одлазе тамо. У суседна села по њиховом мишљењу одлази 29%, да ли у намери да посети своје старије, обави пољопривредне послове, одлазак у основну школу или неки други субјективни разлог. Најмање процентуално учешће имају град Крагујевац 21%, (то су углавном студије или посао) и град Обреновац са 14 %, где нема посебних образовних установа, и велика је загађеност ваздуха због близине копова и прерађивачких капацитета угља.

Од укупног броја испитаника 76% сматра да недостаје "нешто" у локалној заједници што би их мотивисало да остану. То није конкретно једна ствар, једна институција, један решен проблем већ комплекс различитих ствари које су неопходне.

Испитаници су одговарали и на обавезно питање које се односило на мотиве за останак становништва у локалној заједници и превентивном сузбијању миграција:

- 21% сигуран посао,
- 20% нова радна места,
- 20% боља инфраструктура,
- 19% финансијска помоћ,
- 17% обезбеђење стамбеног простора,
- 3% други субјективни разлози.

Становнике би у локалној заједници мотивисало да не мигрирају уколико би имали сигуран посао, затим нова радна места што је уско повезано са првим мотивом, затим инфраструктура јер од јавних институција до друштвених у мањим срединама све је у одређеном степену оскудације, потом следи финансијска помоћ пре свега од управе локалне заједнице за неке подухвате становништва и мотив обезбеђења стамбеног простора да имају сигуран кров над главом што је уско повезано са мотивом финансијске помоћи.

Испитаници су такође изнели свој став о приоритетима које треба обезбедити и проблемима које треба решити у месту становања испитаника и резултати су следећи:

- 25% инфраструктура и канализација,
- 25% установе које доприносе бољем друштвеном и културном животу,
- 23% здравствене установе,
- 13% трговински маркети,
- 11% школа,

- 3% остало.

Уколико посматрамо добијене резултате може се запазити да нико од испитаника није поменуо већу или бољу безбедност, што је похвално за друштво јер се становништво не осећа животно угорженим већ су његови мотиви за миграције више везани за квалитет живота у месту становања и личне неке захтеве, који су у корелацији са бољим животним стандардима у другим срединама. Пре свега навели су инфраструктуру и канализацију, која у одређеним сеоским срединама не само ове локалне заједнице, него глобално на нову државе у сеоским срединама не постоји или је у јако лошем стању. Друштвени и културни живот је нешто што по квалитету оскудева и у већим градовима, затим здравствене установе које су често удаљене и лоциране у већим срединама. Доступност трговинских маркета исто је велики проблем за сеоско становништво, поготово оно старије које је карактеристично за сеоска подручја локалних заједница. Иако се отварање трговинских ланаца и маркета налази у прогресној фази, опет су неком делу становништва недоступни.

Испитаници су одговарали на питање о планираним миграцијама личним или чланова њихове породице и том приликом су добијени следећи резултати:

- 41% испитаника дао је одговор да,
- 36% испитаника дао је одговор можда,
- 23% испитаника је рекао не, као изричит став.

Ово је очекивани резултат истраживања уколико се у обзир узму претходни одговори на питања и ставови испитаника о мотивима за миграције, о томе шта им недостаје и шта им је неопходно.

3. ПРИХВАТНИ ЦЕНТАР ЗА АЗИЛАНТЕ У СЕЛУ БОГОВАЋА У ОКВИРУ ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ ОПШТИНЕ ЛАЈКОВАЦ

Услед неповољних дешавања широм света, поготово у земљама захваћеним ратом и сталним верским обрачунама током 2010. и 2011. године забележен је повећан број тражилаца азила. Одлуком Владе Републике Србије објекат у селу Боговађа, општина Лајковац стављен је у функцију центра за азил и то одмаралиште Црвеног крста. Одлука је донета од стране државе, уз пристанак градске управе општине Лајковац без тражења сагласности мештана села Боговађа и без припреме становника на овакву појаву у њиховој средини која је важила за мирно, тихо и сигурно место. Смештајни капацитет центра је 160 лица, који је у кратком временском периоду попуњен. Од отварања центра у јуну 2011. године до јуна 2014. године у центру је боравило 5.147 тражилаца азила², према саопштењу належних. Ситуација на терену није баш тако деловала, многи азиланти су се дуже задржали, неки су и радили за околне пољопривреднике за надницу да зараде, одређени азиланти су напуштали азил уз новчану надокнаду локалним мештанима за превоз, одређени мештани су скупо платили за ове услуге, ухваћени су од стране полицијских органа и боравили у затвору по 2 године. Како се на званичном сајту наводи азиланти су боравили до 2014. године, становници села Боговађа не слажу се са тим податком и наводе да су азиланти "преко ноћи" нестали из Боговађе крајем

² <http://www.kirs.gov.rs/articles/azilcentri.php>

новебра месеца 2015. године. Мештани наводе да их једног дана у том периоду није било, остао је само крш, смеће, оскрнављен објект Црвеног крста и сећање на вишегодишњи боравак азиланата ту.

У медијима су преношене вести о протестима мештана села Боговађа против азиланата. У суштини протести нису били лично против одређених азилата већ због њиховог понашања и опхођења. Неприпремљеност мештана и околине као и неконтролисано понашање азиланата од стране државе која им је дала смештај довело је до проблема. Драстично је дошло до нарушавања изгледа села, азиланци су иза себе остављали смеће, бацали на непредвиђена места што је један од разлога зашто се појавио бунт код мештана, који су повремено имали акције чишћења и битно је напоменути да је омладина овог села улагала велике напоре да помогну азилатима у социјализацији са средином. Нажалост, ротације азиланата и стални долазак нових са различитим менталитетима није дало повратну реакцију на труд омладине овог места.

У једном периоду премашени су капацитети смештаја, они азиланци који су међу првима боравили имали су само речи хвале и пружена им је сва неопходна помоћ. Међутим препуњавањем капацитета смештаја долази до проблема, азилатни почињу да спавају по шумама, уништавају и обијају викендице, може се дефинисати као крађа и провалништво, упадају у баште и усеје и пустоше их и ту настаје видна нетрпељивост мештана. Многи власници викендица били су шокирани призорима које су затекли када су дошли у своје објекте, поскидан намештај, одваљен паркет, трагови ватре, исписани зидови и ненормална материјална и духовна штета. Треба напоменути да су се азиланци у великом броју слободно кретали, ишли до града Ваљева да траже папире, куповали по оближњим маркетима, дефиловали кроз село и често непрезајући од било кога залазили на места која нису за њих. Мештани су приликом својих протеста највише били револтирани превеликим бројем азиланата на једном месту, њиховим некоректним понашањем према средини у којој су збринуте и не баш лепим призорима које остављају иза себе. Постојала је чак и намера да се деца азиланата, а нека су и рођена за време боравка у смештајном центру, укључе у образовни систем ту у селу, али је свега двоје деце било укључено, остали не, јер су родитељи имали своје разлоге. Драматичност у овом месту долазила је до изражаја кишним и хладним данима, али временом азиланци су постали нормална појава на територији општине Лајковац, узевши у обзир њихово кретање, али не по мишљењу становника безбедна појава, јер је прва асоцијација била одакле долазе, да су то ратом захваћена подручја, довођење у питање психичког стања азиланата и неизвесношћу на шта су они спремни ако буду изреволтирани. Страх азиланата за свој живот, страх мештана за сопствену безбедност, неприпремљеност једних, некоректност других, стварала је мало проблема. Пар саговорника из села Боговађа је ту вишегодишњу ситуацију описало као нешто чега ће се увек сећати, нелагодног, наметнутог, проблематичног, драматичног и као нешто што не би волели да се опет деси. У селу се данас изводе одређени радови, сређује се, чисти, али Црвени крст има једну причу више, и питање кад ће бити оно што је пре био, место окупљања деце у камповима, место радости и игара. На питање кад су нестали и где азиланци, мештани немају одговор, село је преко ноћи добило стари мир, другачијег изгледа али безбедност је враћена на стари ниво, пре свега она унутрашња самих мештана. Дефинитивно, приликом оваквих потеза и решења пре свега је потребно припремити мештане локација где се стационирају азиланци ако је већ тако да то мора и да се не може наћи друго решење, затим веома већи степен контроле и

надзора азилата без опције њиховог неограниченог слободног кретања и тежња томе да им се наметне оквир понашања и поштовања средине у којој се налазе. Последња дешавања са светским миграцијама показала су да су Срби народ спреман да помогне, али не треба заборавити да су Срби народ који не дозвољава да им било ко вређа и угрожава оно што је њихово, власништво, имовину, веру и интегритет. Проблеми попут оних који су постојали у Боговађи јавиће се и у сваком другом месту где боравак азиланата не буде регулисан, једино доласку азиланата радују се трговци и илегални превозници познатији као таксисти. Треба поћи од тога да смо сви људи, и да се можемо наћи у стању угрожености и проблемима, али решење није правити проблем онима који нам могу помоћи или их остављати у проблему кад ми сопствене решимо.

4. ЗАВРШНА РАЗМАТРАЊА

Миграције јесу и биће појава које прате људску заједницу од настанка докле год она буде постајала. Под миграције можемо сврстати и кретања и бирање локације за живот првих људи на планети, који су тежили бољим условима за смештај, лов и живот. Данас, као и што се друштво осавременило, и миграције су добиле нове димензије. У држави су свакодневно заступљене локалне миграције на дневном нивоу, повремене или трајне. Разлози за миграције су воља људи, наметнуто стање или неки трећи независни фактор. У последње време актуелне су миграције које су продукт ратова у многим државама, велики је број азиланата и миграната који одлазе што у потрази за безбедним местом становања или због проналажења посла. Многи од ових људи, нажалост, никад не стигну на планирану локацију, свој живот оставе на некој од успутних станица приликом вишемесечних путовања. Увек се поставља питање шта их и ко их на то нагони, сигурно не прелеп живот у месту рођења а још мање светла будућност у истим. Јавља се проблем који се ствара уплитањем неких других ствари и фактора.

У локалним заједницама углавном су заступљене дневне миграције ученика и студената, као и дневне миграције активног запосленог становништва. Разлози због којих се ове миграције одвијају јесу образовање, посао, јавне институције, културне манифестације и слично. Становници локалних заједница имају став о томе шта им недостаје да би остали у месту рођења да живе и даље. Имају изражен став о томе да ће се тренд опадања броја становника и броја миграционог становништва наставити.

Свакако, треба се осврнути и на досадашња искуства са азилантима и смештајем истих на територијама појединих локалних заједница. Проблемима са којима сусрећу, пропустима у организацији оваквих подухвата и поукама које се могу извући из оваквих силом прилика наметнутих или не ситуација. Пре свега, треба помоћи свакако сваком ко је угрожен у границама могућности али не на штету својих становника и своје имовине. Након одласка истих азиланата, они сигурно неће а ни они који су их нагонили да постану то, сређивати настале проблеме и штете где их они направе.

Дефинитивно миграције у својим различитим појавним облицима су актуелна и занимљива тема, појава која нема рок трајања, датум настанка ни престанка, и нешто што је заступљено на свим нивоима у региону, држави и Свету.

ЛИТЕРАТУРА³

1. Анкета спроведена на тему миграција 2013. године на територији општине Лајковац.
2. Миљанић В. (2007): "Лајковачка тамнава у прошлости", Београд: Миграциона обележја по насељима.
3. Републички завод за статистику, <http://webzrzs.stat.gov.rs>, Књига
4. Сајт општине Лајковац: www.lajkovac.org.rs
5. <http://www.kirs.gov.rs/articles/azilcentri.php>

MIGRATIONS POPULATION OF THE LOCAL COMMUNITIES AND SOME DETERMINANTS - EXAMPLE MUNICIPALITY LAJKOVAC

The theme of this work are migrations of the population, as a phenomenon that follows many nations and writes their history. Aim is showing migrations to the case of local communities, migration of local population as well as connecting included current issues of migrations world population popularly known asylum seekers. Themes which are processed in work relating to migrations, example in local community municipality Lajkovac, displaying the results obtained by the survey conducted on said municipality, and review of experience of with asylum seekers and their stay in one of the villages of the municipality Lajkovac - Bogovadja. Our country found itself as a passage destinations this migratory groups of people. It is an important determinant of society's population mobility within a country or outside of its borders. Problem of internal migrations has been present constantly, which causes the depopulation of certain areas and overpopulation of others areas. Very important determinants that lead to and factors that contribute to.

KEY WORDS: *migrations; local communities; research; Lajkovac*

³ НАПОМЕНА: Због теме која се заснива на прикупљеним подацима на терену и давањем објашњења истих, није коришћено много литературе